

LES MARES DE VALÈRIA

Enric Lluch Il·lustracions de Carlos Lluch

El pis llogat

Valèria va fer cara de ciri quan va veure per primera vegada l'edifici en què la mare i la mamà havien llogat un pis.

–Per què fas aquesta cara, filla?

–És que... m'ha caigut a terra la llàntia del pernoliar.

La mare es va quedar amb la boca oberta.

–Qui t'ha ensenyat a dir aquestes coses?

Valèria va contestar sense pensar-ho.

–L'àvia Isabel ho diu quan s'enfada o quan veu els rebuts de l'aigua o de la llum.

Un instant després, mentre la mamà i la mare baixaven del cotxe les dues maletes amb la roba, Valèria va mirar cap a la dreta i cap a l'esquerra.

–Ací no viu ningú –va dir quasi en un murmurí.

La mamà va remenar el cap abans de contestar.

–Ehem! Fa un parell de dies vaig veure, almenys, dues veïnes –i va seguir parlant–. I de segur que n’hi ha més, però deuen eixir de casa més tard.

I la mare va repetir el que ja havia explicat tres o quatre vegades.

–Mira, filla: la mamà ha trobat un treball en una sabateria; tu pots anar a una escola que queda a deu minuts a peu i jo puc continuar fent la mateixa faena amb l’ordinador, com feia al poble.

Malgrat això, la xiqueta va continuar rondinant.

–Però ací no podré jugar amb ningú.

Aleshores, la mamà va deixar anar la sentència que solia utilitzar moltes vegades i que Valèria no aconseguia desxifrar.

–Temps al temps.

L’edifici en què la mamà i la mare havien llogat el pis quedava enfront d’un descampat ple de muntons d’enderrocs, matolls, un cotxe abandonat i una col·lecció sencera de bosses de fem. Al fons es veia una palmera retorçada i una casa menuda sense sostre.

Valèria va demanar quedar-se una estona a la porta de l’edifici. I la mare, després d’observar atentament els quatre punts cardinals, va dir:

-D'acord. Però no t'allunyes de la porta. Ah! I quan et cride per dinar, puja de seguida i per les escales.

I la mamà va rematar l'advertiment:

-Exacte. No et passe pel cap pujar amb l'ascensor.

L'home lluia una cabellera llarga i desorganitzada i tenia el rostre bru i arrugat. Vestia una camisa marró vella i desgastada, uns pantalons de color indefinit i unes sabates sense cordons.

Empenyia un carro de supermercat que xerricava com si s'haguera de desmuntar en qualsevol moment. Dins del carro hi havia un parell de cassoles, un paraigua obert, dues botelles de butà, un grapat de diaris lligats amb una cordeta i un carret de bebé amb les rodes apuntant cap amunt, com si volgueren albirar els quatre núvols que creuaven el blau del cel.

L'home va mirar Valèria atentament.

-Qui ets tu?

-Em diuen Valèria.

-Quin nom! I què fas ací?

-Hem llogat un pis en aquest edifici.

-Quin poc coneixement! -va exclamar l'home i va

continuar-. Venir a viure a prop del comon, del fonfot i de la marona, que s'alimenten de gats i, si poden, de persones, sobretot, si són criatures.

Valèria va sentir un calfred que li arrancava del bescoll i s'estenia per l'esquena cap al pontet del cul. Per això va recular, va entrar dins de l'edifici i va pujar els graons de l'escala de dos en dos.

No va contar res per tal de no preocupar la mamà i la mare.

Una estona després, la xiqueta va pensar que, segurament, aquell home havia volgut fer-li una broma i, per això, es devia haver inventat aquells noms tan estranys.

Una dona gran

Diumenge a migdia, Valèria va guaitar el descampat des de la finestra del menjador. Va veure un gat gris estirat sobre un cartó; a prop de la palmera, en va descobrir dos més. Ni rastre de l'home dels cabells llargs ni del carro de supermercat.

Va demanar permís per baixar al carrer.

–Ves amb compte i no t'apartes de la porta –la mare ho va dir mentre intentava engegar la rentadora que hi havia a la galeria.

–I no agafes l'ascensor per baixar –va afegir la mamà.

Una vegada al carrer, va mirar a un costat i a l'altre. Després, es va apropar al primer muntó d'enderrocs. Des de dalt d'aquell punt va comprovar que el gat gris continuava

estirat sobre el cartó; els altres dos havien desaparegut. Possiblement, es devien haver amagat darrere de la caseta o entre els abundants matolls que l'envoltaven.

De sobte, va veure una pedreta de color blau. Es va ajupir per agafar-la i, a penes la va pessigar amb els dits, va sentir una veu a l'esquena.

–Què fas tu per ací?

De l'ensurt, va fer un bot i va faltar poc perquè caiguera damunt d'una punta de pedra de marbre que sobreixia del muntó. Va caure de cul sobre unes malves que envoltaven els enderrocs i, des d'aquella posició, va veure la dona.

Duia un barret negre que li tapava bona part dels cabells grisencs, unes ulleres redones i un vestit engroguit que li arribava als peus. Era bastant gran, alta i prima i tenia la pell blanca com la porcellana.

–Què fas tu per ací? –va tornar a preguntar.

–Vivim en l'edifici d'enfront... –la xiqueta ho va pronunciar enmig d'un quequeig.

–Vivim, vivim! –la dona ho va dir des del fons del fetge-. I qui viu, ei?

Aleshores, Valèria va sentir el mateix calfred del dia anterior; però, en aquesta ocasió, va fer un sanglot, va notar que se li eriçava la pell i va murmurar:

-La meua mamà, ma mare i jo.

La dona va esclatar un riure.

-Ha, ha, ha! Em tens por, criatura?

-Sí.

La dona va doblegar els genolls molt a poc a poc i va mirar atentament la xiqueta.

-Molta por?

-Sí.

Aleshores, es va sentir un miol llarg i esgarrafós. El gat gris va abandonar el cartó on estava i va arrancar a córrer per damunt dels d'enderrocs en direcció a la caseta.

-Maleïts gossos que no paren de perseguir gats! -va exclamar la dona.

-No són gossos -va murmurar la xiqueta-. Són el comon, el fonfot i la marona, que volen menjar-se'ls.

La dona va riure amb tota la gana.

-Clar, clar! I dracs peluts i fantasmes pelats!

-Que també hi ha dracs i fantasmes?

-Sí, clar, i caminen sense tocar terra.

La dona, de seguida, va canviar de conversa.

-Com et diuen?

-Valèria. Em diuen Valèria.

En aquell instant, la mare la va cridar des de la finestra del saló.

–Què fas aponada a terra? No veus que t’embrutaràs els pantalons?

La xiqueta no va saber què contestar. Va romandre quieta, sense saber què fer.

La mare va insistir.

–Que no em sents? Alça’t de terra que et faràs els pantalons a banderes!

Aleshores, la dona va dir:

–La criatura ha caigut a terra sense voler, senyora –i es va dirigir a la xiqueta–. Vinga, fes cas i alça’t de terra.

I sense dir-ne ni una de més, se’n va anar caminant mesurant les passes en direcció a la caseta sense sostre.

Quina cosa tan estranya! Quan Valèria va tornar a casa, la mare, a banda dels pantalons bruts, no li va comentar res més.

–Has vist la dona del barret negre, mare?

–Sí.

La xiqueta va amollar una mentida de la grandària d’un camp de futbol.

–M’ha dit que al descampat hi ha més de mil dracs peluts i més de cent fantasmes pelats. Però no sé si és veritat.

La mare es va desviar del tema, segurament perquè creia que allò dels dracs i dels fantasmes era una ximpleria.

-Vinga, canvia't els pantalons abans de seure a taula, que la mamà deu estar a punt d'arribar.

Després de dinar, van anar al poble, a ca l'àvia, per tal de repetir-li que seria bo que anara a viure amb elles al pis llogat de la capital.

-Que no, que jo no hi vaig -l'àvia ho tenia ben clar des que li ho digueren per primera vegada-. Les meues amigues viuen en aquest poble i si jo me'n vaig amb vosaltres, amb qui jugaria al parxís, ei? Amb qui xarraria mentre faig punt de ganxo?

A la fi, la mamà li va dir que passarien a veure-la els caps de setmana que pogueren. Després, la mare li va demanar que traguera els rebuts de l'aigua i de la llum per tal de revisar-los. I quan la mare els va llegir un rere de l'altre, l'àvia va exclamar:

-Mare de Déu i quina barbaritat! Cada vegada que em parles dels rebuts de la llum i de l'aigua, em cau a terra la llàntia del pernoiar!

L'escola nova

Dilluns de bon matí, la mamà es va desdejunar i se'n va anar a la sabateria on havia trobat treball. La mare va despertar Valèria abans de les huit del matí.

–Vinga, filla, que no podem arribar tard.

L'escola estava –ja ho havia dit la mare–, a uns deu minuts a peu. A la porta principal hi havia un home vestit amb una granota blava de mecànic i una dona que duia de la mà un xiquet que plorava com si li arrancaren l'ànima a pessics.

L'home va informar que els xiquets i les xiquetes de primària havien d'entrar per una altra porta que quedava a l'esquena d'aquesta; però, quan la mare va explicar que era el primer dia que Valèria anava a aquella escola, l'home va dir:

-Vinga, va, passen per ací; però hui només.

La directora anava atrafegada.

-Ui! Perdone, senyora. La xiqueta ha d'anar a la segona classe, a la dreta. El mestre ja ho sap tot...

I es va acomiadar dient que l'esperava un inspector que s'hi havia presentat a la impensada.

-Que quan estan desficiosos, no paren de fer la guitza, com si a l'escola no tinguérem una altra cosa a fer que omplir paperassa -va remugar.

Al mestre li deien don Eliseu, era alt i prim, duia unes ulleres redones de filet i tenia la veu fosca, com si li eixira de l'interior d'una gerra.

-La xiqueta ja pot passar, senyora. La directora me'n va informar la setmana passada.

I va agafar Valèria del braç i se la va emportar a l'interior de la classe. La mare, és clar, va fer mitja volta i se'n va tornar a casa.

El mestre es va escurar la veu i va explicar que Valèria venia des d'una altra escola, que seuria a la segona fila, al costat d'una xiqueta que li deien Tània.

-I espere que tothom l'ajude durant els primers dies.

A continuació, va començar a parlar dels rius i de les muntanyes.

A l'hora de l'esplai, Valèria es va adonar que no duia res per esmorzar. Amb les presses, ni la mare ni ella se n'havien recordat!

Dos xiquets de la classe la unflaren a preguntes al costat de la porta que donava al pati.

–D'on ets?

–On vius?

–Saps jugar a futbol?

–Per què no portes esmorzar?

–Per què has vingut ara a aquesta escola?

Com que Valèria es va quedar mirant les cucales sense contestar, els dos xiquets feren mitja volta. Però, abans d'anar-se'n, un dels xiquets va murmurar:

–Potser és un poc retardada i, per això, no parla.

A continuació, van córrer en direcció a les porteries de futbol.

Tània s'hi va apropar i li va preguntar:

–Tu ets una miqueta retardada o què?

–No.

–I per què no has contestat les preguntes que t'han fet?

–Perquè me n'han fet moltes alhora.

Tània va fer un mos a l'entrepà de formatge que duia entre mans i va seguir el mateix camí que havien fet els dos xiquets.

El senyor Miquel Aldiboni

La mare va anar a recollir-la a la porta de l'escola.

–Jo no vull tornar a aquesta escola.

–Per què, filla?

–Perquè em fan moltes preguntes i diuen que soc retardada.

La mare va fer un riure tan forçat que va semblar un udol de lloba ferida.

–Això sol passar el primer dia, filla. Ja veuràs com demà anirà millor.

Després de berenar, Valèria va demanar permís per baixar a la porta de l'edifici. La mare, amb un boli a la boca, va remenar el cap amunt i avall.

–*Es ompte i no butes antalons.*

Que era com dir «ves amb compte i no t'embrutes els pantalons», però amb un boli a la boca.

A penes va seure al portal de l'edifici, va aparéixer l'home del carro del supermercat.

–Encara estàs viva? –va preguntar–. No t'han atacat el comon, el fonfot i la marona?

La xiqueta no va contestar. Tan sols va amagar el coll entre els muscles i va mirar, atemorida, en direcció al descampat.

Aleshores, l'home va fer un bufit.

–De segur que, si no t'han atacat encara, és perquè t'han vist parlar amb mi. Com que soc ensinistrador de bèsties dolentes...

Valèria va murmurar amb un filet de veu:

–Jo només he vist tres gats, però la dona del barret negre m'ha dit que hi ha dracs peluts i fantasmes pelats. Ah! I que els gossos persegueixen els gats.

L'home es va passar una mà pel bescoll.

–La dona del barret negre, de vegades, diu més mentides que alena.

Després, va explicar que al descampat no hi havia ni gossos, ni dracs ni fantasmes, que feia temps que hi havia més de mil gats; però ara a penes en quedaven perquè el comon, el fonfot i la marona se'ls menjaven.

–Ara que tenen una xiqueta a l'abast, si entres al descampat, deixaran en pau els gats i, si poden, se't cruspiran en un dir Jesús.

Valèria, esverada, es va alçar i es va espolsar els pantalons.

–He de pujar a casa –va dir.

Aleshores, l'home del carro del supermercat va declarar tot solemne:

–Mentre jo, Miquel Aldiboni, ensinistrador de bèsties dolentes, els ho mane, no et passarà res. M'entens o no m'entens?

La xiqueta va amollar tres mentides en una.

–Sí, però ma mare m'ha dit que no tarde perquè he de berenar, he de fer els deures de l'escola i m'he d'emprovar un vestit nou.

Abans que la xiqueta arribara al primer graó de l'escala, es va sentir un soroll fort i sec, semblant al que fan els trons d'una tempesta d'estiu.

De seguida, la veu del senyor Miquel Aldiboni es va escampar per l'interior de l'edifici.

–Els sents? Són el comon, el fonfot i la marona que estan desmaiats!

Valèria va pujar l'escala de tres en tres graons i va tocar el timbre de la porta de sa casa.

–Mare, corre, obri'm!

Monstres i bèsties dolentes

La mare va assegurar que el soroll que s'havia sentit era d'una carcassa de les grans.

–Segurament per anunciar alguna festa, perquè a la ciutat se'n fan moltes, de festes.

–Eren el comon, el fonfot i la marona, mare.

–Com dius?

–Són..., no sé com són, però viuen al descampat i mengen gats.

La mare va agafar un grapat de folis i un boli i va seure al costat de la taula on tenia l'ordinador. Després, va preguntar:

–D'on t'has tret això dels gats, filla?

Valèria va contestar sense pensar-s'ho:

–M’ho ha contat el senyor Miquel Aldiboni.

La mare va deixar els folis al costat de l’ordinador i va murmurar:

–Així que el senyor Miquel Al Dimoni...

–No, no. Miquel Aldiboni, mare.

La mare va posar el coll de gaidó, va engegar l’ordinador i va exclamar:

–Ai, filla! Tens una imaginació que no cap dins de la teua pell!

A l’hora de sopar, la mamà va preguntar com li havia anat a escola.

–Jo no vull tornar perquè m’han fet moltes preguntes i m’han dit que estic retardada.

–I això qui ho ha dit?

–Els xiquets de l’escola.

Aleshores, la mamà va tornar a dir allò de «temps al temps».

Després de sopar, assegudes davant de la tele...

–...d’ací deu minuts, a dormir –van sentenciar alhora la mamà i la mare.

...Valèria va tornar a contar les converses amb el senyor Miquel Aldiboni i amb la dona del barret negre.

–I jo encara no he vist ni el comon, ni el fonfot ni la marona. La dona diu que aquestes bèsties dolentes no

existeixen. Ah! Però també m'ha contat que hi ha dracs peluts i fantasmes pelats; però jo tampoc els he vist.

La mamà, sense perdre l'ull de la pantalla de la tele, va murmurar:

–Això són éssers que no existeixen. Són com els personatges de conte...

I la mare va afegir:

–Exacte. Són personatges que no existeixen de veritat.

La mamà va rematar:

–Millor serà que no t'acostes massa a aquelles persones.

Al llarg de la nit, Valèria va somniar amb uns quants monstres que coneixia, per exemple, amb el llop de la Caputxeta, amb l'ogre Pessigot, amb un drac que llançava foc pels queixals i amb un fantasma que duia una cadena i una bola de ferro que arrossegava per terra.

Tània

Don Eliseu va explicar que el mar estava ple de peixos, però les persones llançaven plàstics i un fum de deixalles a l'aigua i, per això, els peixos agafaven malalties i es morien.

–Així que cal cuidar molt el mar i també la terra, perquè les plantes i els animals que hi viuen també es posen malalts i moren.

Després, va dibuixar a la pissarra una balena, una tortuga marina, un elefant, un lleó i un polp que tenia el cap molt gros.

–I ara, dibuixeu a la llibreta cinc animals més...

Un xiquet de la primera fila, que tenia el cabell caragolat i gastava ulleres, va preguntar:

–Podem dibuixar animals més xicotets?

–Clar que sí.

A l'hora de l'esplai, Valèria va desembolicar l'entrepà de pernil dolç amb formatge.

Tània va seure al seu costat i va confessar:

–Ja no jugue a futbol, perquè sempre volen que siga la portera i jo sé jugar millor que molts xiquets.

Va fer el primer mos del seu entrepà de tonyina amb olivetes i, després d'empassar-se'l, va preguntar:

–Tu saps jugar a futbol?

–No.

Al segon mos d'entrepà, Tània va deixar caure com qui no vol:

–Saps? Jo tinc dos pares i dues mares.

Valèria va mirar la companya de classe i va murmurar:

–Jo tinc una mamà i una mare –i va afegir–. I conec un home que li diuen Miquel Aldiboni i una dona que té un barret negre, que són molt estranys.

Va fer una pausa i va contar que l'home deia que al descampat d'enfront del pis que havien llogat hi havia un comon, un fonfot i una marona. I la dona assegurava que hi havia dracs peluts i fantasmes pelats.

Tània va comentar per un badall de la boca:

–A la meua finca hi ha un home molt alt i molt prim que sap fer màgia amb un didal, amb un got de plàstic i una corda.

Valèria es va espolsar les molles de l'entrepà i va preguntar:

–Com és que tens dos pares i dues mares?

I Tània va explicar que tenia un pare i una mare en un país que es deia Ucraïna, i un pare i una mare ací, a València.

Després d'empassar-se el tercer mos de l'entrepà, va ser Tània qui va preguntar:

–I com és que tu tens dues mares? Que no tens cap pare?

Valèria va contestar de seguida:

–Tinc una mamà i una mare i res més.

–Ah!

Un instant abans que sonara la sirena, Tània va murmurar que li agradaria veure els monstres del descampat.

–Jo encara no els he vist –va informar Valèria–. La mamà i la mare diuen que no existeixen, però el senyor Miquel Aldiboni i la dona del barret negre m'han contat que viuen enfront de ma casa.

De seguida, va sonar la sirena que indicava que l'esplai s'havia acabat.

La marona

A l'eixida de l'escola, l'esperava la mare. Xarrava amb un grup de persones que, segurament, estaven pendents de l'aparició per la porta d'altres xiquetes i xiquets.

Tània va arrancar a córrer cap al grup de persones i es va penjar del coll d'un home que duia una camisa plena de floretes de tots els colors. Quan es va despenjar del coll de l'home, la xiqueta es va dirigir a Valèria.

–És mon pare d'ací. Li diuen Pere i pinta quadres molt bonics i de tots els colors.

I Valèria es va apuntar a les presentacions.

–Doncs... Aquesta és ma mare, li diuen Clara i escriu coses molt *xulis* amb l'ordinador i les envia als diaris i a les revistes. La meua mamà no ve a recollir-me perquè treballa en una sabateria i acaba molt tard.

El pare de Tània i la mare de Valèria van dir allò de «molt de gust», «encantada», i «ja ens veurem en una altra ocasió», que són paraules que solen dir les persones adultes quan es coneixen.

I Tània ni s'ho va pensar.

–Pare, puc anar a casa de Valèria?

–Hui?

–Sí, hui.

Valèria tampoc s'ho va pensar ni un segon.

–Sí, mare, que vinga.

Clara i Pere, la mare de Valèria i el pare de Tània, van acceptar, entre altres coses perquè les dues famílies vivien, com aquell que diu i sense saber-ho, paret mitgera.

–Enfront del descampat?

–Sí, sí.

–Nosaltres vivim al costat, en un edifici que té quatre plantes i la façana de color marró.

–Ah, sí!

Així que Valèria i Tània berenaren juntes (pa amb mortadel·la) i, després d'una dotzena d'advertències, baixaren les escales i es van asseure a la porta de l'edifici amb l'esperança de veure el senyor Miquel Aldiboni o la senyora del barret negre.

–Vaja, vaja! –la veu del senyor Aldiboni es va sentir quasi de sobte–. Així que ara en sou dues. Al comon, al fonfot i a la marona els caurà la bava.

Valèria, després de la sorpresa inicial, va preguntar pel carro del supermercat.

–Hui me l’he deixat darrere de la caseta sense sostre perquè tinc l’esquena feta un allioli.

I de seguida, es va encarar amb Tània.

–Tu també tens dues mares o què?

–No, senyor. Tinc dues mares i dos pares, tres germans en un país que es diu Ucraïna, uns patins nous i una bicicleta blava que corre molt –la xiqueta va recuperar l’alé i va continuar–. I el comon, el fonfot i la marona no existeixen.

Aleshores, el senyor Miquel Aldiboni es va traure de l’interior de la jaqueta un titella que representava una dona amb la cara redona i els cabells recollits amb una gometa.

–Que no existeixen? –va exclamar l’home mentre amagava una mà en l’interior del titella–. Vinga, marona, explica a aquestes mocoses qui ets tu i què fas.

I mira per on que la veu del senyor Miquel Aldiboni es va convertir en una veu aguda, de dona.

–Soc la marona –el titella va obrir la boca i va remenar els braços– i estic cansada de menjar gats. Només de

veure-vos em cau la bava perquè el que més m'agrada és cruspí-me les xiquetes que tenen un grapat de pares i de mares.

El titella va fer una pausa i va tornar a obrir la boca i a remenar els braços.

–I teniu una sort més gran que una casa perquè, si no arriba a estar present Miquel Aldiboni, ara mateix cridava el comon i el fonfot i ens faríem un berenar de xiquetes per a llepar-nos els dits.

De seguida, l'home es va guardar el titella a l'interior de la jaqueta i se'n va anar remugant en direcció a la caseta sense sostre.

–Xiquetes! –la mare va cridar des de la finestra que donava al saló de la casa–. Pugeu, que es fa tard i vol ploure.

–Si no està núvol, mare...

–Pugeu i ja està, que el pare de Tània deu estar al caure i no són hores d'anar bambant per la porta del carrer.

Enric Lluch (Algemesí, 1949) és llicenciat en Història per la Universitat de València, pertany a l'AELC, al PEN Club i és membre de la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. Des de fa un fum anys es dedica a escriure històries per als infants i joves, tot i que alguna vegada fa alguna incursió a la narrativa per adults. Això sí, porta l'etiqueta d'autor de literatura per a infants amb tot l'orgull del món. Escriu bàsicament en la llengua de la seua terra i de la seua gent. Ha estat traduït a una pila de llengües i transcrit al sistema Braille. Es defineix com a viatger infatigable i com a amant de les cultures antigues dels quatre racons de la terra. En general, les seues obres infantils i juvenils, amb independència de la temàtica, estan escrites en clau d'humor. Pensa que la vida, sense riure o almenys somriure, resulta bastant trista i avorrida. Ha rebut premis i reconeixements pertot arreu, però considera que el millor premi és col·leccionar amigues i amics entre els seus lectors i lectores i entre els companys i companyes de professió. En l'editorial Andana ha publicat *Vull ser muixeranguera!* i *Ànimes de cotó-en-pèl*.

